

דף ע.

י"ד סימן קעו פ"ג

עין משפט א.ב.

עין בסעיף הקודם

י"ד סימן קס פ"ג

עין משפט ג.

י"ט. כל רבית דרבנן מותרת במעות יתומים או בשל הקדש עניים ז או תלמוד תורה או צורך ביכנס"ס.

הגה: וכן נוהגין ק להקל, אע"ג דיש מחמירין שאינו מותר רק בבית דין ר.

הגה: יש מקומות שנוהגים שהאפוטרופוס מלוה מעות יתומים ברבית קצוצה ש, ומנהג טעות הוא. וכל אפוטרופוס העושה כן אם נפסל עיין בחו"מ סי' ל"ד, אבל ברבית דרבנן מותר ת כל זמן שלא הגדיל א היתום לעסוק במעותיו כדרך שאר אנשים, אע"פ שהוא כבר בן י"ג שנה הואיל ולא הגיע לכלל דעת נקרא יתום לענין זה.

הגה: מי שחייב ליתומים, וכשבא לפורעם טוען שנתן להם רבית ורוצה לנכות

צ. הרמב"ם בסוף פ"ד מהלכות מלוה מרב ששת ב"ד ע' ע"א. וכ"כ הרא"ש בפסקיו. והב"י כתב דאלמנה אין לה דין יתומים לענין זה כיון שהיא מתעסקת בשלה כמו שאר נשים. ט"ז ס"ק י"ד.

ק. כתב הש"ך בס"ק כ"ו דבכל המקומות שהייתי לא ראיתי מנהג זה וגם חקרתי ודרשתי ולא שמעתי שנוהגין כן, שמלוין ברבית דרבנן אלא על דרך היתר כמו בשאר מעות.

ר. והרשב"א ונ"י כתבו משום דאין אפוטרופוס רשאי לעשות בלא ב"ד. ביאורי הגר"א אות מ"ד.

ש. מהרי"ל בתשובה, וכתב הש"ך בס"ק כ"ז דגם זה לא שמעתי בשום מקום, ומנהג טעות הוא כמ"ש בגמ' דף ע"א אטו במנהגא וכו'. ביאורי הגר"א.

ת. ומש"כ המג"א בסי' רמ"ב בשם שיבולי הלקט דלצורך סעודת שבת מלוין ברבית היינו ברבית דרבנן. פ"ת ס"ק כ"ב. וכתב הש"ך בס"ק כ"ח, ואע"פ דשרי בכה"ג ברבית דרבנן, מ"מ אם טוען המקבל שלא קיבלתי אלא פלגא בהפסד ופלגא באגר (ולא קרוב לשכר ורחוק להפסד) המקבל נאמן במיגו דלהד"ם או החזרתיו לך, וכן עיקר ודלא כראב"ן שם, מיהו היכא שהיתום הוא מוחזק כגון שיש לו משכון האפוטרופוס, נאמן אם טוען קרוב לשכר ורחוק מהפסד או אם אינם לפנינו טענינן ליתומים כן.

א. וה"ה לגדול שמת אביו ואינו יודע להתעסק בשלו נחשב כיתום. מיהו מי שאין אביו רוצה לפרנסו ולהתעסק בצרכיו, אין לו דין יתום ואסור להלוות מעותיו קרוב לשכר ורחוק מהפסד, כ"כ הת"ה בב"י. ש"ך ס"ק כ"ט.

מחובו, והיתום טוען שלא קיבל, היתום נאמן ב בלא שבועה.

ח"מ סימן רצ סעיף ה

ט. מעות שהניח להם אביהם ליתומים אינם צריכים אפטרופוס. אלא נותנים אותם ביד מי שיש לו נכסים ונאמן ושומע דברי תורה ומעולם לא קיבל עליו נדוי, ולוקחים ממנו משכון, ונותנים לו אותם קרוב לשכר ורחוק מההפסד, ויפסקו בשכר כפי מה שיראה לבי"ד או שלישי השכר או חציו, ואפי' רביע השכר ליתומים אם ראו שזו תקנה להם. אם לא מצאו אדם שיתנו לו המעות כנ"ל הרי בי"ד מחזיקים בהם ומוציאין למזונות מעט מעט עד שיקנו להם במעות קרקע וימסרו אותו ביד אפטרופוס שיעמידו להם.

הגה: וי"א דגם במעות מעמידים להם אפטרופוס שישתדל יותר בהן מבית הדין. וכמו שהאפטרופוס יכול ליתנם לאחרים קרוב לשכר ורחוק מההפסד, יכול לקבל המעות לעצמו ובלבד שיעשה הדבר בבית דין משום לזות שפתיים.

ח"מ סימן רצ סעיף ה

עין משפט ה.

עין בסעיף הקודם

ב. כ"כ הבי"י בסי' קע"ו בשם תשובת הרשב"א. וכתב הש"ך בס"ק ל' דדין זה לא רק ביתום אלא בכל אדם משום דאין מחזיקין אנשים לרשעים ובודאי מה שקיבל בדרך היתר קיבל, ובט"ז בס"ק ט"ז חולק בכלל על דין זה אפי' ביתום, וסיים דהבא לפסוק כרמ"א זה עליו להביא ראיה ובפרט להוציא ממון בלא שבועה. ובנה"כ משיג על הט"ז. ג. מב"מ ע' ע"א.

ד. פי' שאם יהיה הפסד, לא יפסידו היתומים בקרן כלום, ואם יהיה ריוח יטלו ממנו שליש או מחצה. ובכה"ג אינו ריבית דאורייתא אלא מדרבנן אסרו אותו עד שיקבל הנותן פלגא בהפסד ויתן לו עוד שכר טירחא, אבל ביתומים לא אסרו זה וכן כל ריבית דרבנן, כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק י"ז. וכתב בפעמוני זהב דאם בנתיים גדלו היתומים מותר לגבות הקרן שבשטר אך לא הריבית דרבנן. ע"ש.

ה. טור בשם הראב"ד, מב"ב קמ"ד ע"א, ומה שנפסק בסי' רצ"ב סעיף י"ט שכל המוכר פקדון ע"פ ב"ד הרי זה מוכר אותו לאחרים ואינו מוכר לעצמו שחוששין ללזות שפתיים. צ"ל דשאני התם שחיישינן שיחשדו אותו שלקחן בזול, אבל במעות ומקבל אותם מחצית שכר כפי שיראו הדיינים שהוא תקנה ליתומים ואין חשש שלקחם בזול שאני, כ"כ באר הגולה אות ג'. ועיין בסמ"ע ס"ק כ' מה שתירץ.

דף ע:

עין משפט א.

יו"ד סימן קעז סעיף א

א. אין מקבלין מישראל נכסי צאן ברזל, דהיינו שמקבל ממנו מאה צאן ויהיו הגזות והולדות והחלב לאמצע לשליש או לרביע עד כו"כ שנים שהתנו בניהם, ואם מתו הצאן, המקבל משלם דמיהן, וכיון שבעל הצאן קרוב לרווח ורחוק מהפסד הרי זה אסור^ו, וע"כ אם בעל הצאן קיבל עליו שאם הוקרו או הוזלו או נטרפו הרי הם ברשותו הרי זה מותר.

וכן הדין במקבל סחורה בענין זה.

הגה: כל האיסור הוא כשיש למקבל רווח, אבל אם אין לו רווח כלל במה שמקבל אין כאן הלואה כלל^ז, ואפי' קיבל עליו כל אחריות מותר שהרי מותר לשומר חנם להיות עליו כשואל.

עין משפט ב.

יו"ד סימן קנט סעיף א

א. דבר תורה מותר להלוות לעכו"ם ברבית^ח, שנאמר "לנכרי תשיך" אבל חכמים אסרוהו^ט אם לא שזה לכדי חייו או לת"ח או ברבית

ו. ממשנה בב"מ דף ע' ע"ב וכפירוש רש"י שם, וכ"כ הרמב"ם בסוף פ"ח ממלוה הלכה י"ב. ואין מועיל כאן כשנותן לו בשכרו כפועל בטל כמו בסעיף ב' שכאן כולו מלוה הוא, כ"כ הב"י בשם הר"ן. ולאן דוקא צאן ברזל אלא ה"ה סחורה אחרת הדין כן. ופי' רש"י במשנה מפני שרוב המקבלים היו נוהגין כן בצאן, לכן נקרא צאן ברזל. ואם פסקו הדמים על הצאן וגם פסקו דמי השבח וקבל עליו המקבל לתת בכל שנה דבר קצוב בין יהיה שבח בין לאו הוי רבית קצוצה, וכתב הב"י שבזה כו"ע מודים לדינא. ש"ך ס"ק א'-ג'.
ואם קיבל בעל הצאן אחריות של הוקרא וזולא או נטרפו שהם ברשותו מותר. מגמ' שם בסוגיא.

ז. אלא שלוחו דבעל הסחורה הוא. ש"ך ס"ק ד'. כ"כ הב"י ובעל התרומה בשם חכמי לוניל, וכ"כ הר"ן בתשובה.

ח. משנה בב"מ דף ע' וגמ' שם, והטעם כתב הטור דכתיב "וחי אחיך עמך" ועכו"ם אין אתה מצווה להחיותו.

ט. מימרא דרב נחמן אמר לי הונא שם, והטעם שאסרוהו משום גזירה שמא ילמד ממעשיו ובת"ח שאין חשש זה התירוהו. ש"ך ס"ק א'.

וכתב הברכי יוסף שהדבר ברור שמה שאסרו היינו להלוות לעכו"ם, אבל ללוות מהם

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

דרכנן, ובזה"ז מותר^י בכל ענין.

עין משפט ג.ד. יו"ד סימן שכ פעיף ז

ז. המקבל בהמות מן העכו"ם בממוץ קצוב ופסק עמו שיהיה השכר בניהם אבל אם פחתו פחתו רק לישראל, אע"פ שהם ברשות ישראל פטורים מן הבכורה^כ, שאם העכו"ם לא ימצא מעות לגבות מהישראל יגבה מהבהמות האלו ונמצא יד עכו"ם באמצע.

מ"מ ולדי ולדות שלהם חייבים, שהרי של ישראל הם ואין לעכו"ם רשות עליהם.

הגה: עכו"ם שקיבל בהמת ישראל לטפל בה ואין לו חלק בה רק קיבל עליו אחריות שלה, חייבת בבכורה.

עין משפט ה. יו"ד סימן שכ פעיף ג

ג. שותפות עם עכו"ם פוטרת מהבכורה, אפי' יש לעכו"ם אחד מאלף באם או בולד הרי זה פוטר מהבכורה.

ד. המקבל בהמה מעכו"ם להיות מטפל בה והולדות בניהם, או עכו"ם שקיבל מישראל בהמה לטפל בה והולדות יהיו לשניהם הרי אלו פטורים מהבכורה, שנאמר "פטר רחם בבני ישראל" עד שיהיה הכל מישראל.

עין משפט ו.ז. יו"ד סימן קנט פעיף א

עין לעיל עין משפט ב

ברבית מותר שבכה"ג הוא בורח מלפניו ואין חשש שילמד ממעשיו.

י. משום שא"א לנו להשתכר בשום משא ומתן, אם לא שנשא ונתן עמהם וע"כ חזרו והתירוהו, וא"כ לא שייך שברבית ילמד ממעשיו יותר משאר משא ומתן. טור, ש"ך ס"ק ב'.

כ. רמב"ם בפ"ד מבכורות ממשנה בדף ט"ז ע"ב.